استثناء

استثناء: وقتی بخواهیم گروهی را از ماقبل خودش خارج کنیم به این کار استثناء می گوییم.

ارکان استثناء

۱: ادات استثناء « إلّا» (بجز، مگر)

۲: مستثنی: اسمی که بعد از إلّا می آید

۳: مستثنی منه: اسمی است کلی که قبل از إلّا می آید و مستثنی از آن جدا می شود

نکته :مستثنی منه نقش نیست نقش آن در جمله مشخص می شود

خارج می شود

حکم + گروه(مستثنی منه) + الا+ عضوی از گروه (مستثنی) + جاء التلامیذ إلا سعیداً

مستثنی منه ادت استثناء مستثنی

- ما جاء التلامیذ إلا سعیداً

مستثنی منه ادات استثنا مستثنی

اسلوب استثناء ونکات مرتبط با آن

۱:در اسلوب استثنا قطعا مستثنی منه داریم

۲: هم در جملات مثبت و هم درجملات منفی می آید + **جاء التلامیذ الی الصف الا محمداً**

- ما جاء التلامیذ الی الصف الا محمدا

۳:اعراب کلمه بعد از إلا همیشه منصوب است (ـــً ینَ ، ینِ) **فی هذا الصف لم ینجح أحد إلا المجدین**

راههای تشخیص اسلوب استثناء ووجود مستثنی منه

۱: اگر جمله قبل از إلا مثبت باشد(مثبت یعنی منفی و سوالی نباشد) مستثنی منه موجود است

منفی و سوالی: (ما، لا، لم ، لما، لن ، لیس) سوالی(أ، هل، کیف..) شروع نشده باشد

۲: اگر بعد از إلا ساختار(مِن + ضمایر یا بعض + ضمایر) داشتیم مستثنی منه داریم مثل منها ،منهم بعضهم.....

لن ینجح الناس فی الحیاة إلا مجتهدین منهم

۳: اگر قبل از إلا کلماتی مانند(شیء أشیاء ، أحد، عمل ، أمر) آمد معمولا این کلمات مستثنی منه هستند

أیها الطلاب لیس لکم عمل إلا أداء الواجبات ، لا یقع أحد فی الخیرات إلا فاعله

۴: اگر ساختار جمله قبل از الا کامل باشد لم تقطع هولاء الزمیلات الطریق الصحیح إلا زمیلتی

أسلوب حصر

حصر : یعنی اختصاص دادن و محصور کردن چیزی به کسی یا موضوعی لا تقل الا الحقَ (فقط حق را بگو، نگو جز حق را)

نکات اسلوب حصر

۱: در أسلوب حصر مستثنی منه محذوف است

۲: اعراب کلمه بعد از إلا هم مرفوع هم منصوب می آید : لا تذکروا إلا اللهَ . لا ینجح فی الحیاة إلا المجدون

۳: همیشه در جملات منفی (ما، لا، لم ، لما، لن ، لیس) سوالی(أ، هل، کیف..) می آید

۴: اعراب کلمه بعداز إلا تابع نقشی است که می گیرد

راههای تشخیص أسلوب حصر و عدم وجود مستثنی منه

۱: اگر کلمه بعد از إلا مرفوع باشد قطعا مستثنی منه محذوف و اسلوب حصر در جمله وجود دارد

لا یتقدم فی الحیاة الا المجتهدون لا ینتفع من العلوم إلا العلماء المجدون

در مثال دوم از کلمه مجدون که صفت علماء است می فهمیم که علماء مرفوع است

۲: در اسلوب حصر (مستثنی منه ندارد) جمله قبل از إلا ناقص است (از لحاظ معنا و هم از جهت نقش واعراب،

کلمه بعد إلا نقش و معنای جمله قبل از إلا را تکمیل می کند و اعراب همان مستثنی منه محذوف را می گیرد

مستثنی منه محذوف مثال : لیس قصد العلماء إلا الهدایة، لا أحفظ فی قلبی إلا الأسرار

ما حفظ القصیدة إلا کاظم، ما شاهدتُ فی المکتبة إلا کاظما

نکته مهم در رابطه با مستثنی منه

مستثنی منه یک گروه است که عضوی از آن جدا می شود بنابراین بصورت **مفرد معرفه** هیچ وقت **نمی آید**

جاء الطالب إلا علیا (الطالب چون مفرد معرفه است و جمع نیست بنابر این در اسلوب استثنا این اشتباه است

وبایستی به صورت جمع الطلاب بیاید)

اما اسم های **نکره** در سیاق نفی در جمله می توانند بصورت مفرد مستثنی منه واقع شوند چون در این حالت عمومیت پیدا می کنند

: لا تقولوا کلمةٌ إلا الحقَ

مستثنی منه

نکته : در أسلوب استثنا بعد از الا اسم می آید : ، لا ینجح أحد إلا محمدا

اما اگر این ترکیب را دیدید : ألّا یذهب در اصل : أن لا یذهبَ بوده وجزء اسلوب حصر و استثنا نیست.

نکته : اگر جمله ای که با إنّما شروع شده باشد اسلوب حصر داریم إنّما الأعمال بالنیات (کارها فقط با نیت هاست)

نکته : اگر طراح **عین اسلوب استثناء** را خواست یعنی در کدام گزینه مستثنی منه داریم

پس **اسلوب استثنا** یعنی **مستثنی منه** موجود

اگر عین اسلوب حصر ، انحصار ، اختصاص ، محصور را مطرح کرد یعنی در کدام گزینه مستثنی منه نداریم یا جمله با إنّما

شروع شده با شد پس **أسلوب حصر** یعنی **مستثنی منه محذوف**

نکات ترجمه

در اسلوب استثنا : ادات استثنا به جز ، مگر ترجمه می شود :

حضر التلامیذ فی صالة الامتحان إلا حامدا : هم شاگردی ها به جز حامد در سالن حاضر شدند

التلامیذ ما ذهبوا الی الصف إلا حامدا : دانش آموزان به کلاس نرفتند به جز حامد

اما در اسلوب حصر می توانیم عبارت را به صورت مثبت و موکد ترجمه کنید و از کلمه فقط و تنها استفاده کنیم

نکته : کلمه فقط، تنها را باید بر سرکلمه بعد از إلا بیاوریم

لیس قصد العلماء إلا الهدایة ۱: قصد عالمان فقط هدایت است√

۲: فقط هدایت قصد عالمان است√

۳: قصد عالمان نیست جز هدایت√

۴: فقط قصد عالمان هدایت است× (اشتباست چون فقط را باید بر هدایت آورده است)

۵: فقط قصد عالمان هدایت نیست× (در اول جمله فقط و در اخر جمله منفی ترجمه کرده)

تست های استثناء

۱: عین مستثنی منه محذوفا (هنر۹۵)

۱: أعطی المحسن طعامه إلی الفقیر إلا قلیلا منه ۲: لا یجد الانسان فی خلقة هذا العالم إلا الحکمة

۳: نجح التلامیذ فی دروسهم إلا الذین لم یدرسوا جیّدا ۴:یبدأ أفراد هذة الاسرة عملهم صباح الباکر إلا اثنین منهم

۲: عین مستثنی منه محذوفا: (ریاضی۹۳)

۱: ما کان المدیر قد قبل جمیع الموظفین إلا واحدا منهم ۲: لا یثور ضد الظلم و الظالمین فی العالم إلا المومنون

۳: لم یتأمل إغلب الناس حول خلقتهم إلا العقلاء منهم ۴: ما راقبت الامّ أعمال أولادها الیوم إلا لعبهم الکثیر

۳: عین مستثنی منه محذوفا (تجربی ۹۳)

۱: لم یرکب المسافرون فی السیارة إلا اثنین منهم ۲: لم أُشاهد فی الضیافة إلّا ضیفین کریمین من أقوالنا

۳: نشعر بأنّ الناس یعانون الکسل إلا قلیلا منهم ۴: لن یفوز الطلاب فی دروسهم إلا المجتهدین منهم

۴: عین مستثنی منه محذوفا (ریاضی ۹۱)

۱: ما أنفقت جدّتی طول حیاتها إلا ما فی یدها ۲: اعتمد الناس علی نفوسهم فی الدنیا إلا خائفین منها

۳: وهب ألبسته فقیرا قدّ مرّ بداره إلا واحد منها ۴: ما سمعت خبرا من التلفاز إلا اخبارا الاقتصادیه

۵عین مستثنی مختلفا فی الاعراب: (تجربی۹۴)

۱: لم تشترِ الأمُ طعاماً لأولادها إلا الخبز ۲: لم یذهب إلی عمله یوم أمس إلا هذا العامل

۳: ورث الأولاد أموالاً عن جدّهم المتوفی إلا الحدیقة ۴: ینتهی کلّ الشوارع إلی ساحة کبیرة إلا هذا الشارع

۶: عین الصحیح فی اسلوب الاستثناء (خارج از کشور۹۴)

۱: أدّی التلمیذ جمیع واجباته إلا الدرسان الاخیران ۲: ما کتب لی زملاء رسالة حتّی الآن إلا زمیلاک

۳: ما حضر أفراد الاسرة فی الضیافة إلا ثلاثةً منهم ۴: شاهدت تلامیذ فی القریة ما کان لهم إلا معلما واحدا

۷) عین مستثنی منه غیر محذوف

۱) لم یبق فی الخندق إلا من کان مجروحا شدیدا ۲) هل یرفع درجة إبناء البشر فی العالم إلا العمل الصالح

۳)ما حفظ کل ماقاله المعلم من الدرس إلا صدیقی ۴) لیس عندی فی هذه اللحظة ما یکون لی مفیدا إلا الکسینة

۸) عین مستثنی منه غیر محذوف

۱)هل کانت نتیجة أعمالک إلا ما رأیناه ۲) ما عرفت إخوانی إلا بعد حوادث الدهر

۳)أتنبض دقات قلبک لأحد إلا لتلامیذک ۴) لا تسقط ورقة واحدة من شجرة إلا بإذن الله

۹) عین مافیه مستثنی منه

۱) لیس مقصدنا إلا التقرب إلی الله ۲) لا ینجح الطلاب إلا المجتهدین منهم

۳) لم یأتِ إلا هذا الطفل إلی الحدیقة ۴) ما شاهدت هناک إلا جماعتین من الناس

۱۰)عین ما لیس من اسلوب الاستثناء والحصر

۱)لا یقنص صیدا الا المبادرون مع الفجر ۲)ما نال مناه الا من ترک الحرص

۳)لا یغتنم قدر صفو الماء الا الظمان ۴)ما أرجوه الا تتبع هذا المنهج

۱۱) عین أسلوب أستثناء

۱) لا یساعدنا عند الشدائد إلا الله ۲) لیس المجدُ فی دروسه إلا ناجحا

۳) ما قیل عنک فی المدرسة إلا الثناء ۴) تنجحون فی سبیل العلم إلا المتکاسلین منکم

۱۲) عین أسلوب الحصر

۱: الذی تذوقوا مرّ الحیاة لا یستسلمون أمام الصعوبات إلا الضعفاء منهم

۲: لن ینجح الطلاب فی دروسهم إلا الدؤوبین فی أعمالهم و دروسهم

۳: ما تعرّف حقیقة الحیاة إلا صاحب الاخلاق الحسنة

۴: قد شعرت بأنّ الناس یعانون التکاسل إلا قلیلا منهم

۱۳) (الناس لایقعون فی فی التفرقة إلا إذا ابتعدوا عن الصراط المستقیم)مردم..... عین الخطا (تجربی ۹۶)

۱) در تقرفه نمی افتند مگر وقتی از صراط مستقیم دور گردند

۲) فقط وقتی در تقرفه می افتند که از صراط مستقیم دور گردند

۳) دچار تفرقه نمی گردند مگر هنگامی که از راه راست دور شوند

۴) فقط زمانی که از راه مستقیم دور می شوند در تفرقه نمی افتند

۱۴) عین الصحیح : (لاتعبدوا إلا الله) (ریاضی ۸۳)

۱) خدا را عبادت کنید ۲) خدا را فقط عبادت کنید ۳) فقط خدا را عبادت کنید ۴) فقط عبادت از آن خداست